

A zöldségellátás

— Milyen a zöldség- és a gyümölcsellátás ma — 1976 őszén —, Budapesten?

— Az aszály miatt nem olyan jó, mint a korábbi években. Általánosságban tekintve, néhány hiánycikket leszámítva, kielégítőnek mondható. (Földesi Mihály, a Zöldért Vállalat vezérigazgatója.)

— Különösebb fennakadás nincs, az alapvetően fontos cikkekből a felhozatal kielégítő. (Szabó János, a Fővárosi Tanács VB Csarnok- és Piac Igazgatóságának főfelügyelője.)

— Vacak. (A vásárló, zöldség-boltban, utcán, piacon.)

— Milyenek a zöldség-gyümölcsárak ma Budapesten? (Az előbbi válaszadás sorrendjében.)

— Magasak.

— Magasak.

— Nagyon magasak.

*

A részletek. (Talán megmagyarázzák az előbbi nézetazonosságok és különbségek okait.)

Az állami irányítás szerepét a továbbiakból kapcsoljuk ki. Nem azért, mintha nem lenne nagy fontosságú a fővárosi tanács Kereskedelmi Főosztályának koordináló, az ellátás viszonylagos biztonságát és egyenletességét biztosító szerepe, de ő csak az azal a beérkezett — vagy várt — árumennyiséggel számolhat, ami van. És hogy mi van, az körülbelül fele-fele arányban a Zöldért Vállalaton, a fővárosban

üzletet vagy standot létesített termelészövetkezeteken, termelészövetkezeti közös vállalkozásokon, állami gazdaságokon és a piacozó kistermelőkön múlik. Az utóbbiak, a főváros ellátásának biztonsága szempontjából jószerint „megfoghatatlanok”. A „megfogható” a Zöldért Vállalat.

— Nyári időszakban, amikor több csatornás az ellátás, a főváros által igényelt zöldség-gyümölcs 44–45 százalékát mi biztosítjuk. Télen, — nagy mennyiségű áru tárolására rajtunk kívül senki sem vállalkozik — az áru hetven százaléka a mi raktárainkból kerül ki. Ebből könnyű kiszámítani az éves átlagot, s kiderül az is, hogy mekkora a szerepünk Budapest éhségének csillapításában — mondja Erdős István, a Zöldért Vállalat főosztályvezetője.

— Milyen mennyiségű zöldség-áru igényel a főváros évente?

— Burgonyából, zöldségből és gyümölcsből évente 19 ezer vagonnal szerzünk be és adunk el. A fogyasztás emelkedésének ütemét jelzi: 1970-ben 19 ezer vagon zöldséget és gyümölcsöt adtunk a fővárosnak, és úgy tervezzük, hogy 1980-ra évi 21 ezer vagonnal tudunk biztosítani.

— Honnan s milyen módon szerzik be a szükséges árut?

— Szerződéses kapcsolatban állunk szinte az összes termelő gazdaságokkal, vásárolunk közvetlenül a termelészövetkezetektől, állami gazdaságoktól, tár-

sulásoktól. Legnagyobb partnereink a MÉK, de veszünk árut az ÁFÉSZ-ektől, a HUNGAROFRICT-tól és kisebb tételben ugyan — jórészt a Bosnyák téri piac közbeiktatásával — a kis-áru termelőktől is.

— Jelent valamiféle biztonságot ez a szerződéses kapcsolat?

— Nem. Pontosabban nem mindig. Ha máshol előnyösebb áron árusíthatják a terméket, partnereink nem egyszer felrúgják a szerződést. Ezért arra törekszünk, hogy a mindkét félnek előnyös — legalább annyi biztonságot, mint kockázatot jelentő — garantált áru szerződést kössünk a partnerekkel. Ez azt jelenti, hogy a szerződéskötés időpontjában megállapodunk egy elfogadható árban, s ezt fizetjük akkor is, ha mindennél nagyon jó a termés, emiatt a kialakodtnál alacsonyabbak az árak, s akkor is, ha gyenge az év, és máshol többet kínálnak érte.

— És ezt a megállapodást nem rúgja fel a másik fél?

— De felrúgja, ha ritkán is. Pedig hosszú távon kiegyenlítődik a dolog: egyszer ők járnak jobban, egyszer mi.

— Mit lehet tenni?

— Perelni. De a perből nem terem zöldség.

— Hol értékesítik a megszerzett árut?

— Több mint a felét saját kis-kereskedelmi bolthálózatunkban, 1970-ben 10 ezer vagonnal,

1980-ra számításaink szerint 11,5 ezer vagonnal saját üzleteinkben adunk el. A fővárosban 408 bolt-egységünk van, túlnyomó részük tőlünk kapja az árut, csak a nagyobb üzletek rendelkeznek felvásárlási joggal is. A zöldség-gyümölcs mennyiség másik felét a kórházaknak, gyermekintézményeknek, üzemi konyhák-
nak, a Csemege üzleteknek és az ABC boltoknak szállítjuk.

— Milyenek az üzletek?

— Ha vásárolni jár, láthatja. A fővárosi zöldség-gyümölcs-boltok nagy részével nem lehet dicsekedni. Az utóbbi években a boltok száma is csökkent: részint azért, mert nem feleltek meg az alapvető egészségügyi követelményeknek

Nem azért mondom, hogy mentsem magunkat: a felszabadulás után jórészt az ócska kis boltok maradtak ránk, hosszú ideig az üzlethálózat fejlesztésére sem sokat költhettünk. Az utóbbi időben azonban erős ütemű fejlődés tapasztalható. Hat évvel ezelőtt még egyetlen modern önkiszolgáló zöldség-gyümölcsbolt volt Budapesten, most 37 ilyen üzletünk van. Az ötödik ötéves terv végére pedig száz önkiszolgáló boltunk lesz a fővárosban. Jelenleg 76,9 négyzetméter az üzleteink átlagos alapterülete, 1980-ra 86,7 négyzetméterre nő az átlag.

— Mekkora alapterület kell az igazán korszerű, világvárosi színvonalú zöldség-gyümölcsárúshoz?

— Önkiszolgáló rendszerben kétszázötven négyzetméter. De ez még a jövő. Mert a modern lakótelepeken is jószerint úgy számolnak velünk a tervezők, mint egy trafikkal. Keskeny, hosszú, folyosószerű helyiségekbe kényszerítenek bennünket, gondolván, a zöldségnek, gyümölcsnek az is jó. Pedig, mint említettem, egy igazán jó önkiszolgáló zöldségüzlet alapterülete 250 négyzetméter.

— Sokszor emlegeti az önkiszolgáló rendszert. A munkaerő-helyzet kényszeríti önöket erre vagy a korszerű kereskedelemre való törekvés?

— Ez is, az is. Üzleteink nagy részében szakképzetlenek dolgoznak, de még szakképzetlen munkaerőt is alig-alig találunk. Több üzletünk betegség, szabadság, gyermekgondozási segély — és a helyettesítők hiánya — miatt zárva van. Megpróbálkoztunk azzal, hogy mi magunk neveljünk utánpótlást. Saját szakmunkásképzést indítottunk, — de rövid idő alatt le kellett állni vele. Nekünk szinte sem-

381.631

BUDAPEST

1976 DEC -1

mit sem hozott, a tanulók jó része visszament oda, ahonnan jött, a vidéki ÁFÉSZ üzletekbe.

— A közhit szerint a zöldségek igen jól keresnek, s kényszerűségből azt is elnézik nekik, hogy nincs szakképzettségük. Miért akkor a munkaerőhiány?

— Eladóink kétségtelenül jól keresnek. Mindennap megvan nemcsak a kenyér, hanem a kenyérre való hús is. De higgye el, az a nehéz — jórészt fizikai — munka, amit végeznek, még így sem áll arányban a keresettel. De ha a Zöldértről beszélünk, nemcsak a bolti eladókra kell gondolni, hiszen itt a nagyvásártelenen többen dolgoznak. Illetve egyre kevesebben. Össz létszámot mondok: a hatvanas években még ötezren álltak az alkalmazásunkban, most 4200 körüli a létszám, 1980-ra talán felfutunk 4350-re. Talán. Vegye számításba, hogy dolgozóink közül 3 ezer a törzsgárdatag, s évente 1500—1700-as nagyságrendű a fluktuáció. Most is csak úgy tudjuk biztosítani a szükségésnél jóval kevesebb munkaerőt, hogy saját és bérbe vett autóbusszokkal a főváros környékéről hozzuk-visszük az asszonyokat. Onnan még jönnek. Egyelőre.

— Nehéz a munka?

— A munka nehéz, a munkakörülmények, finoman fogalmazva, nem éppen ideálisak. Gépesíteni kellene.

— Kellene?

— Ebben az ötéves tervben 24 millió forintot fordítunk az anyagmozgatást könnyítő kisgépek beszerzésére.

— Ezek szerint többre lenne szükség?

— Többre. De ennyi jut rá.

— Mennyi az árbevételük?

— Tavaly a halmozott árbevétel 2 milliárd 861 ezer forint volt, 1980-ra felmegyünk 3 milliárd 856 ezerre. A fejlesztésre jelentős összeget fordítunk: talán még ebben az ötéves tervben elkészül az 500 vagonos zöldségkombinát a kiegészítő létesítményekkel együtt, építünk egy konzervraktárt, 12 új, modern üzletet létesítünk a fővárosban, és hatvan milliót költünk a meglevők korszerűsítésére.

— A vásárló mindebből igen keveset lát, s őszintén szólva nem is nagyon érdekli. Őt az foglalkoztatja, milyenek az árak és az árak.

— Bárki tapasztalhatta: a Zöldért árak mindig alacsonyabban a szabadpiaci áraknál. Az év első három hónapjában például

25 százalékos különbség volt a Zöldért és a piaci árak között a mi javunkra. Vállalatunknak igen jelentős ármeghatározó szerepe van, nem túlzás azt mondani, hogy országosan figyelnek a mi árainkra, és figyelembe veszik azokat.

— Hogyan érvényesül az ármeghatározó szerep?

— Úgy, hogy ha bőséggel van árunk, mi alacsony árat állapíthatunk meg, s a piac kénytelen hozzánk igazodni. Ha kevés, akkor bizony alig érződik a „hatalmunk”, bár így is olcsóbban adjuk a zöldséget, gyümölcsöt, mint mások. Van, amikor kötve van kezünk. Például augusztusban hiába próbáltunk lejjebb menni a tizenegy forintos paprika-árnál: ha a termelőnek nagyon keveset kínáltunk volna a paprikáért, eladta volna másnak, ha jóval a beszerzési ár alatt adjuk el, nagyon nagy a ráfizetés, tehát valahol a középszinten kell maradni.

— Előfordult már, hogy olcsóbban adtak el valamit, mint amennyiért vették?

— Hogyne. Az emlékezetes nagy burgonyahiány idején az import krumplit többért vettük, mint amennyiért eladtuk. Azt hiszem, itt kell megemlíteni, hogy az állam jelentős ártámogatást biztosít. Ennek köszönhető, hogy ezeken az árakon egyáltalán létezni tudunk. Az ártámogatás a termelési kedv fokozását is elősegíti: magasabb a felvásárlási ár, jobban megéri a termelőnek a munkaigényes zöldség-gyümölcs termeléssel foglalkozni. Csak az idei év első félévében úgy hatvanmillió forintot adott az állam árkiegészítésre.

— Ennek ellenére magasak az árak.

— Kétségtelen. Most a fogyasztói árszint 37 százalékkal magasabb a tavalyinál, a beszerzési viszont 41 százalékkal. Mondok valamit: már jó néhány évvel ezelőtt emelni kellett volna az árakat ahhoz, hogy a termelőnek is megérje foglalkozni a zöldség-gyümölccsel, mert jelentősen megnövekedtek az előállítási költségek. De akkor tartottuk az árszintet, csak most kezdünk közelíteni a realishoz. Ez pedig hirtelen ugrást jelent, persze, hogy felborzolja a kedélyeket. És nem szabad elfeledkeznünk arról sem, hogy mi csak a Budapestre szükséges mennyiség felét biztosítjuk — tehát a másik felének is nagy a hatása az árakra. Ebbe belejátszik a Bosnyák téri nagybani piac is, ahol sok a nepper, s az ő

Csigó László felvételei

közreműködésükkel is ugranak az árak. Az ÁKF közelmúltban tartott vizsgálata kimutatta, hogy milyen áremelő hatása van a fővárosban a nem kívánatos lánckereskedelemnek.

*

— A piacoknak, vásárcsarnokoknak van létjogosultságuk a modern kereskedelemben?

— Hát hogyne lenne, — mondja Szabó János a Piacok és Csarnokok Igazgatóságának főfelügyelője — egyre inkább kedvelt ez a vásárlási forma a fiatalok körében is. Nagyobb a választék, eltérőek az árak, lehet válogatni, a termelőknél esetleg alkudni. A főváros 55 piacának és vásárcsarnokának nagy szerepe van az ellátás biztosításában is: évente 16—16,5 ezer vagon árut hoznak fel a termelőszövetkezetek, tsz-társulások, és az egyéni termelők. A Tolbuhin körüti vásárcsarnok forgalma például évente meghaladja a félmilliárd forintot, és nagyobb ünnepek előtt 150 ezer ember is megfordul itt.

— Emelkedik vagy csökken a vásárcsarnokokba, piacokra érkező áru mennyisége?

— Lassú ütemben, de emelkedik.

— És az árak?

— Néhány zöldségféle ára szabadpiacon éppen a duplája a tavalyinak, a hiánycikkeknek még ennél is több.

Utolsó beszélgetés. (Amiből kiderül, hogy rajtunk, vásárlókon is múlik valami.)

— Kormányintézkedések születtek a zöldségtermelés fokozása érdekében. Tapasztalatai szerint nőtt a zöldségtermelő területek nagysága az elmúlt években?

— Folyamatosan csökkent. A zöldségtermelés munkaigényes, a munkakész pedig a termelőszövetkezetben is hiányzik. Egy seregnyi munkafolyamat máig sincs gépesítve — mondja Földesi Mihály.

— Nem is lehetne gépesíteni?

— De igen. Csakhogy a géppel szedett áru inkább csak a konzervgyáraknak jó —, piacra nem nagyon lehet menni vele. Ez még nem lenne tragédia, ha a vásárló elfogadná a konzerv főzeléket, zöldséget, gyümölcsöt. De nem fogadja el — a friss zöldség mennyiségét viszont annyiféle tényező befolyásolja, hogy csak ebből szinte képtelenség biztosítani a folyamatos, egyenletes ellátást. Tehát meg kell változtatni, módosítani a fogyasztói szokásokat.

— Van erre remény?

— Gondoljon csak a konzervekre. Évekig kerestük benne az otthoni ízt. Nem találtuk, de aztán megszoktuk ezt is, sőt ízlik.

— Így lesz ez a zöldséggel is?

— Így valahogy.